

Stručni rad

POTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE U UČIONICI

Branka Dornik Mesarič, profesorica razredne nastave
Osnovna škola Antona Ingoliča Spodnja Polskava

Sažetak

Poticajno okruženje za učenje u razredu ključni je čimbenik odgoja i obrazovanja koji utječe na dobrobit učenika u školi. Da bi to postigao, učitelj mora biti svjestan da u prvi razred osnovne škole stupaju učenici iz različitih sredina, a svima njima potrebno je ponuditi raznolike mogućnosti prihvaćanja škole kao sigurnog, poticajnog i zdravog okruženja u kojem će boraviti dugi niz godina. U takvom okruženju za učenje oni su dugotrajno aktivni, povećava se njihova učinkovitost prihvaćanja, produblivanja i održavanja znanja, razvijaju se znatiželja, zanimanje i interes za samostalno učenje te prihvaćanje novog i drugačijeg. Predstavljajući nekoliko primjera, opisala sam različite aktivnosti, metode i oblike rada koji među učenicima razreda koji podučavam razvijaju pozitivnu klimu te zdravo i poticajno okruženje za učenje.

Ključne riječi: poticajno okruženje za učenje, razred/učionica, učenici

1. Uvod

Kao učiteljica razredne nastave u 1. odgojno-obrazovnom razdoblju osnovne škole već dugi niz godina uviđam da poticajno okruženje za učenje stvara pozitivnu klimu u razredu, što utječe na dobrobit učenika u školi. Učenici su u poticajnom okruženju za učenje dugotrajno aktivni, povećava se učinkovitost prihvatanja, produblivanja i održavanja znanja, razvijaju se znatiželja, zanimanje i interes za samostalno učenje. S obzirom na to da jača povjerenje u učitelja i vršnjake, učenici su predani razrednoj skupini, uspostavlja se snažna međuvršnjačka podrška, a učenici u skupini međusobno se povezuju. [1] Svi ti čimbenici ne mogu se zanemariti i učitelj mora biti svjestan da su učenikovi prvi koraci u školi ključni za njegovo pozitivno prihvaćanje škole kao sredine u koju ulazi i koja mu nudi odskočnu dasku za daljnje korake u formiranju samostalne, neovisne i samouvjerene odrasle osobe, s pozitivnim gledanjem na život. Učitelji koji primaju djecu u 1. razred osnovne škole moraju biti svjesni da im je povjerena populacija vrlo male djece koja će preko noći postati populacija starijih učenika. Ova djeca dolaze iz različitih socijalnih sredina. Međutim, njihova okruženja nisu uvijek poticajna. Neki učenici svoje prve korake u školi čine visoko motivirani i zainteresirani za stjecanje novih znanja, drugi ne pokazuju poseban interes za školu i neodlučni su, a treći čak nerado idu u školu, odbijaju je kao ustanovu i opiru se svakom zadatku. Uzimajući u obzir ovu raznolikost učenika u razredu, glavna zadaća učitelja je dovoljno rano uočiti potencijalne negativne obrasce prema školi, a potom različitim metodama i oblicima rada u razredu polako i ustrajno razvijati povjerenje i pozitivan odnos prema školi. Poticajno okruženje za učenje živi je čimbenik i potrebno ga je kontinuirano održavati, nadograđivati i obogaćivati, te učenicima uvijek iznova dokazivati da su također uspješni u procesu odgoja i obrazovanja. [1] Cilj mi je bio kod učenika uspostaviti pozitivan odnos odnosno prihvaćanje škole kao ustanove, njihov aktivan rad, učinkovitost u izvršavanju zadanih zadataka, interes za rad, samoinicijativnost u pronalaženju novih znanja, povjerenje, međuvršnjačku podršku i povezanost cjelokupnog razreda. Raznolikost programa aktivnosti koje izvodimo na nastavi kako bismo postigli opisane ciljeve, predstavljam primjerima dobre prakse.

2. Poticajno okruženje za učenje u učionici

Svaki put kada kao učitelji provodimo vrijeme s učenicima u razredu, stvaramo emocionalno okruženje. Važno je, međutim, stvoriti okruženje u kojem se svi učenici osjećaju sigurno, tako da su aktivni u procesu učenja, da sudjeluju i izražavaju svoja mišljenja. [2] Gotovo svaki dan, nakon mog ulaska u učionicu i prije početka nastavne aktivnosti, pričekaju me s pitanjem koje glasi: »Učiteljice, što ćemo danas učiti?« To pitanje aktualno je već drugu godinu zaredom. Naime, sada su već učenici drugog razreda. U učionici nakon upita zavlada tišina i djeca me radoznalo promatraju u iščekivanju odgovora. Sigurno ćemo naučiti nešto novo, drugačije i zanimljivo. Vrijedno je posvetiti vrijeme takvom poticajnom pitanju učenika, uputiti ih da sjednu na mekane jastučice i rasporede se u krug te jednostavno krenuti s planiranim aktivnostima. Jutro u naš razred najprije donosi već ustaljene aktivnosti. Započinjemo jutarnjim pozdravom i najavom novog dana uporabom razrednog kalendara, kao što je prikazano na slici 1. Pri tome sudjeluju svi učenici, primjereno označavajući strelicama redni broj dana te nazive dana,

mjeseca i godišnjeg doba. Razvijaju svijest i razumijevanje dnevnih promjena u kalendaru te produbljuju orijentaciju na njemu.

Nakon toga slijede tri vježbe pokreta za buđenje tijela i uma te jedna za uspostavljanje motorike prstiju. Vježbe biraju učenici.

Slika 1: Razredni kalendar

2.1. Učionica je naša velika soba

U razredu jednom tjedno određujemo dva dežurna učenika. Brinu se za red i čistoću u učionici potičući drugare iz razreda na održavanje urednosti učionice, koju smo već u 1. razredu nazvali „naša velika soba“. Dežurni učenik obavlja i ulogu detektivke Muce Copatarice, koja svakodnevno provjerava i izvješćuje jesu li u svlačionici posložene cipele, te se pobrine da kape i jakne propisno vise na vješalicama. Mišćaf odnosno lopatica s metlicom naše je svakodnevno pomagalo, kao i krpa za redovito čišćenje školskih klupa. Svi obavljamo ove zadatke. Razvijamo cjeloživotne vještine u uređenju okoliša u kojem živimo.

2.2. Cjedilo za agrume - nezamjenjivo pomagalo

Naš razred ima i kutak za kuhanje u kojem se svakodnevno koristi neizostavni pribor odnosno pomagalo za kuhanje, cjedilo za citruse. Tijekom 20-minutnog rekreativnog odmora dežurni učenici pripremaju limunadu, kao što je prikazano na slici 2. Zdravim i nezaslađenim napitkom gasimo žeđ i jačamo organizam. Nakon obavljenog posla dežurni učenici čiste korišteni pribor i pospremaju kuharski kutak. Na ovaj način razvijamo brigu za dobrobit, potrebu za konzumiranjem zdrave tekućine i brigu za zdrav način života.

Slika 2: Priprema zdravog napitka - limunade

2.3. Tihe aktivnosti kao podloga za utvrđivanje i produbljivanje znanja

U našem razredu koristimo i kutak za tihe aktivnosti. Ove aktivnosti sadrže različite zadatke i pripremljene su za vježbanje i produbljivanje nastavnih sadržaja matematike, slovenskog jezika kao materinskog jezika, te upoznavanje okoline i glazbe. Po potrebi ih redovito nadopunjujemo ili zamjenjujemo u skladu sa stečenim novim znanjima. Zadaci su spremljeni u mapama koje su pripremljene u kutijama u boji te sortirane po predmetima i razinama težine. S obzirom na to da su ti zadaci namijenjeni utvrđivanju i produbljivanju znanja, učenici ih rješavaju odmah nakon završenog obavljanja zajedničkih zadataka u školskim odnosno radnim bilježnicama. Rješavanje ovih zadataka popraćeno je umirujućom glazbom. Učenik sam odabere zadatak prema predmetu i stupnju težine koji mu odgovara. Pronađe prostor u kojem ga nitko neće ometati, položi prostirku za sjedenje na pod i zauzme svoje mjesto. Izvadi zadatak iz mape i rješava ga tiho te samostalno, kao što je prikazano na slici 3. Nakon dovršenog zadatka provjerava ispravnost rješenja uspoređujući ga s rješenjima koja su obično napisana na poleđini. Nakon dovršetka aktivnosti sprema zadatak u mapu i vraća ga u odgovarajuću kutiju. Rad nastavlja odabirom novog zadatka iz druge mape. Zašto su tihe aktivnosti uvijek dobrodošle u učionici? Zadaci su uvijek pri ruci za uporabu. Učitelj time izbjegava masovno kopiranje radnih listova u obliku dodatnog rada. Učenik se navikava na samostalan odabir relevantnih sadržaja. Tako produbljuje svijest o tome koji mu predmet još uvijek stvara probleme i koji je vrijedan vježbanja. U skladu s tim, provjerava ispravnost rješenja i razvija vlastito vrednovanje obavljenog rada. Rad u razredu odvija se tiho. Učitelj je promatrač koji samo tiho usmjerava učenike tijekom rada i nudi pomoć pojedincima.

Slika 3: Tihe aktivnosti – vježbanje i produbljivanje nastavnih sadržaja

2.4. „Stolica, stol, leđa“

Kao učiteljica u prvom trogodištu pomno pazim na držanje učenika tijekom rada u sjedećem položaju. U razredu dobro poznajemo tri važne riječi i bezuvjetno ih uvažavamo, a to su „stolica, stol, leđa“. Svi učenici poravnavaju svoje tijelo postižući zdrav položaj. Pravilno držanje je bitno, posebno u prvim razredima, kako bi se kralježnica pravilno razvijala.

2.5. Određivanje parova uporabom konopaca

Rad u paru vrlo je blizak učenicima, razvija suradničko učenje i jača međuvršnjačku podršku. Mnogo puta sam bila u dilemi kako odabrati heterogene parove. Stoga sam u razredu uvela nasumični odabir koji uključuje jednako duge konopce. Učenici se postavljaju u krug, a učitelj priprema konopce iste dužine s onoliko krajeva koliko je učenika u razredu. Učitelj drži konopce u sredini, pri čemu svaki učenik drži jedan kraj užeta, kao što je prikazano na slici 4. Učitelj zatim spušta konopce, a učenici otkrivaju je li njihov par onaj koji drži isto uže na drugom kraju. Ovakav način odabira parova učenicima je jako zabavan, te tako na satu izbjegavamo loše raspoloženje ili prepirke.

Slika 4: Određivanje parova uporabom konopaca

2.6. Stalni redosljed

U školi je također nezaobilazno učeničko kretanje hodnicima u koloni. Na satu izbjegavamo prepirke oko toga tko će biti prvi u koloni tako što kroz igru pokreta naučimo učenike da već prvog dana formiraju stalni redosljed. Kako to postizemo? Najprije odredimo tko stoji prvi u koloni, tko je iza njega, tko je sljedeći i tako dalje,..., sve do onoga koji zauzima zadnje mjesto u koloni. Tijekom prvog tjedna razred vodi onaj koji je prvi u koloni, a u sljedećem tjednu ovaj učenik prelazi na zadnje mjesto u koloni i predaje vođenje kolone sljedećem drugaru iz razreda, koji stoji iza njega. Već dugi niz godina u mom razredu nismo imali problema oko toga tko će biti prvi u koloni, tako da smo zahvaljujući uspostavljanju trajnog redosljeda izbjegli nemir i naguravanje u koloni. Učenici brzo prihvaćaju pravila ako su ona predstavljena kroz igru i uz objašnjenje o značaju njihovog pridržavanja u razredu.

2.7. Vežanje vijače

U sportu je, osim kretanja i stjecanja raznih motoričkih vještina, važna i priprema sportske opreme, a nakon uporabe i njezino pravilno pospremanje. Najviše problema imala sam pri pospremanju vijača, jer su ih učenici nakon uporabe samo bacali u drvenu škrinju. Vijače su se zbog toga pomiješale i zaplele, pa sam učenike željela potaknuti na primjerenije pospremanje ovog dijela opreme. Već nekoliko godina primjećujem da u školu dolaze učenici koji imaju jako slabo razvijenu motoriku ruku i posljedično velike probleme s osnovnim vezanjem užeta. Stoga im već u 1. razredu pokazujem i učim ih jednostavnoj vještini samostalnog vezanja vijače. Način na koji ovo čine prikazuje slika 5. Najprije zahvate oba kraja i

spoje ih, a zatim ponove postupak. Nakon toga stanu na vijaču i vežu je oko stopala. Kada to učine, potisnu je s obuće. Blagi čvor koji se stvorio samo se još učvrsti na kraju. Opisani postupak predstavlja uspješan način samostalnog vezanja i pospremanja vijače.

Slika 5: Samostalno vezanje užeta

2.8. Kontakt očima

Kontakt očima predstavlja jedan od ključnih čimbenika u uspostavljanju tihog dijaloga između učenika i učitelja. Učitelj može postići tišinu i privući pozornost učenika tehnikom kontakta očima bez prigovaranja, zamolbe ili smirivanja razreda koristeći upozoravajuće: „pššššššš!“ . Kako? Daje znak učenicima da dignu ruku i naglas izgovore "kontakt očima". Zatim, bez riječi, traži i promatra oči učenika. Neki se učenici odmah smire kada čuju riječi 'kontakt očima' te uspostave kontakt očima s učiteljem. Dakako, neki od njih nisu u stanju odmah uspostaviti tu pozornost, ali ih na to u trenutku upozore drugi učenici. Potrebno je posvetiti malo više vremena i strpljenja ovoj tehnici, ali nakon nekoliko pokušaja svi učenici uspješno usvajaju način iskazivanja trenutne pozornosti. Nakon što se ova tehnika savlada u učionici, omogućuje učitelju da smiri razred bez puno prigovora ili upozorenja upućenih pojedincima, te pruža postizanje učinkovite učeničke pozornosti prije izvođenja nove aktivnosti, kao i tiho ili barem polutiho kretanje hodnicima.

3.Zaključak

Učiteljevo uspostavljanje poticajnog okruženja za učenje u razredu važan je čimbenik za sve sudionike u procesu odgoja i obrazovanja, kako učenike tako i učitelje koji podučavaju. Stoga posebnu pozornost u nastavi pridajem uspostavljanju pozitivne klime koja stvara poticajno okruženje za učenje u razredu.

Paralelno s provedbom procesa učenja u razredu, posvećujem pozornost utvrđivanju mogućih negativnih obrazaca pojedinaca prema školi. U ovom okruženju učenici provode mnogo vremena i važno je da čine dio poticajnog okruženja za učenje. S obzirom na to da je poticajno okruženje za učenje živi čimbenik, koji je neprestano uključen u proces učenja, kontinuirano ga održavam i njegujem. Zahvaljujući različitim aktivnostima, tehnikama, metodama i oblicima rada koje sam prethodno opisala, svim učenicima omogućujem da budu uspješni u procesu učenja. To postižu zajedničkim dogovorima, vlastitom aktivnošću i suradničkim učenjem u obavljanju zadataka. U učionici se gradi samopouzdanje. Pozitivni rezultati odražavaju se na uspješnost pojedinca kao i na uspješnost cijelog razreda. Ustrajnost učitelja u provođenju različitih aktivnosti i tehnika ključna je za izgradnju povjerenja učenika prema učitelju i vršnjacima, jačanje međuvršnjačke podrške i povezanosti cijelog razreda. Sve ove vrline nezaobilazan su putokaz za daljnje školovanje učenika i korake razvijanja u samostalnu te samouvjerenu odraslu osobu s pozitivnim gledanjem na život.

4.Literatura

[1] McGrath, H. in Francey, S. (1996). Prijazni učenici, prijazni razredi. Učenje socialnih veština in samozaupanje v razredu. Ljubljana, DZS

[2] Sims, P. (1999). Spodbujanje odličnosti; Vsak otrok je lahko dober učenec. Tržič, Učila